

EDIČNÍ POZNÁMKY

Nerudovy feuilletony obsažené v prvním dílu *Studií, krátkých a kratších*, vznikaly v letech 1864—1875. Čtyři z nich (*Po nárožích, V obecním dvoře, Při karbanu a O Štědrý večer*) byly otištěny v Hlasu r. 1864, všechny ostatní byly otiskovány, následujícím rokem počínajíc, v Národních listech.

Knižně vyšel první díl *Studií* po prvé 11. dubna 1876 u dr. Grégra a Ferd. Dattla, jak Neruda sám zkratkově připomíná v dopise V. K. Šemberovi z 12. dubna 1876 (Včera vyšly fltny. — Dopisy II, str. 113).

První svazek *Studií* byl prvou dílčí realizací obsáhlého Nerudova plánu vydat knižně výbor ze svých feuilletonů. Rozvrh literárních prací, do tohoto plánu pojatých, rýsuje se Nerudovi v polovici let sedmdesátých. O druhovém rozčlenění svých feuilletonů do jednotlivých knižních svazků radí se Neruda se svým přítelem V. K. Šemberou (v dopise před 8. dubnem 1876 a po odpovědi Šemberově v dopise ze září téhož roku; viz Dopisy II, str. 109—110 a 146). V druhém rozvrhu, definitivnější povahy, chce Neruda po vydání dvou svazků *Studií* uskutečnit vydání jednoho svazku „žertů samostatných, nepolitických takřka“, jednoho svazku „cestopisů drobných“, jednoho svazku „estetických studií“ a hodlá vydat i práce drobnější, „efemérky (které neztratily ceny)“.

Knižní vydání výboru z časopiseckých feuilletonů bylo Nerudovi úkolem velmi odpovědným. V dopisech V. K. Šemberovi zdůrazňuje nutnost „velmi prozřetelně vybírat a pořádat“ (v dopise z května 1875, Dopisy II, str. 76), mluví o dlouhé přípravě (v dopise před 8. dubnem 1876, Dopisy II, str. 109) a zjišťuje, že „pouhé to vybírání a sestavení je prací velkou“ (v témž dopise). Odpovědnost k čtenáři, kterou důvěrně nazývá „má spisovatelská choulostivost“ (v témž dopise), brání mu v jakémkoli nepromyšleném, mechanickém pojetí výběru. V době, kdy připravuje druhý svazek *Studií* do tisku, zdůrazňuje: „Musím, nebo vlastně chci, učinit ten druhý svazek opravdový“ (v dopise V. K. Šemberovi ze září 1876; Dopisy II, str. 142).

Značnou část svého plánu mohl Neruda uskutečnit ještě sám. Druhý svazek feuilletonů, *Studie, krátké a kratší, II. díl*, byl ohlášen v Národních listech 24. prosince 1876 (viz o tom Dopisy II, str. 561 a 566), třetí svazek, *Žerty, bravé i dravé*, ohlásil týž časopis 7. května 1877 (viz Dopisy II, str. 570, *Žerty*, str. 277), čtvrtý pak a poslední Nerudou samým k vydání připravený, *Mensí cesty*, byl ohlášen v Národních listech

referátem G. Eima 23. září 1877 (viz Dopisy II, str. 576). Ostatní část plánu, jež Neruda nastínil pro knižní vydání svých feuilletonů, byla uskutečněna jinými vydavateli (Herrmannem, Rožkem, Wenigem, Novotným; o tom viz Dopisy II, str. 552 a 562).

První dva svazky Nerudových feuilletonů nebyly nazvány *Studie, krátké a kratší* nikterak náhodně. Stylistickou charakteristikou *studie* jsou označeny i celé oddíly uvnitř těchto knižních souborů (*Studie masopustní, Studie výstavní*) a také jednotlivé feuilletony nebo feuilletonní cykly, Nerudou sem zařazené, jsou takto blíže určovány v svém podtitulu (na př. *Trhani. Studie dle znalců*; „*Pro strach židovský*“. *Politická studie*). Někdy — zejména u feuilletonů humorného rázu, jež se objevují v prvním svazku — užívá Neruda této stylistické charakteristiky ve smyslu mírně ironisujícím (*Dobry domáci pán. Studie dle jistého pana žurnalistického kolegy; Pravdivé slovo o Praze. Studie dle pražských obyvatelů a dle Fliegende Blätter*). V časopiseckých otiscích se objevuje tato charakteristika častěji než ve vydání knižním (*Kuchyně na trhu pražském. Studie; Osel. Opět veleučená studie masopustní*). Také jiné podtituly, jichž tu Neruda užívá, podtrhují složitější, reflexivní charakter tohoto knižního výboru (*O tanci. Rozjímání dle velmi učených lidí; Druhý dodatek: Něco dalšího o taneční hudbě. Masopustní listy hudebního laika*). Názvem *Studie* chtěl Neruda také zdůraznit, že mu jde o víc než o zábavu čtenářů. V dopise V. K. Šemberovi, který napsal (po 12. dubnu 1876) po Schulzově kritice prvního svazku *Studií*, praví o tom toto:

„Dobry Schulz piše o mém ‚výboru feuilletonů‘, jako by neznal víc než ten jediný, právě vyšlý svazek. A ten representuje arci jen jednu, řekl bych tu skoro čistě zábavnou stránku. Já měl ovšem a konám úkoly ještě prajiné. V době, kdy po léta pro tiskové pře a nátlaky nesmělo v novinách ani nic být, musil jsem feuilletonem udržovat interes čtoucího obecnstva, a udržel jsem jej.“ (Dopisy II, str. 114).

Tento vážnější thematický charakter knižních souborů Nerudových feuilletonů, vědomě se odklánějící od toho, co autor sám nazývá zábavností, a směřující k hlubší problematice sociální na straně jedné (*Trhani, Žebráctvo, Po nárožích*) a k obecné problematice veřejného a kulturního života na straně druhé (*Obrázky policejní, Moderní člověk a umění, „Pro strach židovský“ a j.*), je základním rysem *Studií* I, II a vysvětluje i název těchto prvních dvou svazků.

Avšak i mezi oběma svazky *Studií* jsou po thematické stránce značné rozdíly. Zatím co se v prvním svazku sociální problematika konkretizuje často v individuálních osudech postav v rámci povídky nebo širšího epického, thematicky jednotného útvaru (*Po nárožích, Trhani*) a prvky dobově typické jsou někdy podávány zábavnou formou vyprávěného příběhu (na př. v cyklu *Domáci páni a nájemníci: O čase, Dobry nájemník, Dobry domáci pán a j.*), postupuje Neruda při výběru prací do 2. svazku jinak. Volí především themata kulturně historická a úvahy vycházející z intensivního studia předchozího (*Michelangelo*

Buonarotti, Moderní člověk a umění, „Pro strach židovský“, Neděle, O vychování děvčat, Mužatky, Myšlenky tak o ledačem a j.) a svou reflexi opírá — zejména jde-li o themata časová, jako na př. v oddíle *Studie výstavní* — také o vlastní pozorování aktuálních konkrétních jevů. Forma povídky není už v druhém svazku *Studií* zastoupena vůbec.

Rozdílná tematika i povídková forma některých prací *Studií* I měly jistě vliv na častější vydání tohoto dílu. *Studie* I byly za života Nerudova vydány ještě dvakrát; po druhé roku 1881 opět u dr. Grégra a Ferd. Dattla a po třetí roku 1887 u Fr. Topiče.

Základním textem naší edice je vydání z roku 1887, poslední za života Nerudova, pro *Trhany* však samostatné jejich vydání z roku 1888 u Fr. Topiče. Základní vydání byla úplně srovnána s otisky časopiseckými, s prvním vydáním z roku 1876 i s vydáním z roku 1881. Základní text je — stejně jako vydání z roku 1881 — označen jako vydání druhé. Z podrobného srovnání obou textů vyplývá, že vydání z roku 1887 bylo vytištěno ze sazby vydání předchozího, jak o tom svědčí shodné tiskové chyby i shodná poškození sazby. Ale ani všechny exempláře vydání z roku 1887 nejsou textově zcela shodné. Odchytky se jeví v prvních dvou tiskových arších úvodní povídky, celkem na 27 místech. Běží o rozdíly v zakončení substantiv typu *pestrost—pestrost'*, o rozdílnou kvantitu (na př. *myšlenkový—myšlénkový*), o rozdílné psaní předpony (*vz pominal—z pominal*), jedenkrát tu postihujeme odchylku tvaroslovnou (*pondělka—pondělku*, zde str. 23, ř. 33), jednou je rozdílnost tvarová spojena s rozlišeností významovou (*jedné—jediné*, zde str. 13, ř. 2); v ostatních případech jde o bezvýznamné odchylky v interpunkci nebo o nedůležité rozdíly typografické povahy. Je tedy možno předpokládat, že se začátek sazby, šest let staré, porušil a že bylo třeba první dva archy opravovat nebo přesazovat. Těmito změnami v sazbě byly pravděpodobně způsobeny i čtyři nevýznamné odchylky, jimiž se na prvním tiskovém archu liší toto vydání od vydání z roku 1881.

Naše edice zachovává kompoziční rámeček Nerudova díla, navíc však otiskuje tři feuilletony čtyřdílného cyklu *Obrázky v nočním světle* (*V obecním dvoře, Při karhanu, O Štědrý večer*) a dva závěrečné feuilletony tematicky se hlásící k cyklu *Obrázky policejní* (*Několik zas minut v policejní strážnici a Zakončující idyla*), jež Neruda do knižního vydání nepojal. Respektující úpravu Nerudovu, ponecháváme první obrázek prvního cyklu (*Po nárožích*) v oddíle *Různé postavy*, v závěru díla pak otiskujeme zbývající tři črty (jako součást cyklu *Obrázky v nočním světle*) a poslední dva feuilletony z *Obrázků policejních*. Základním textem pro tyto dodatky je nám časopisecký otisk. (Viz též poznámky k str. 341 a 351.)

Shrnuje toto své dílo jednoho desetiletí pro vydání knižní, vytváří v něm Neruda čtyři kompoziční oblasti (*Trhany, Pražské obrázky, Studie masopostní a Rozjímání postní*). V jejich rámci stmeluje feuilletony, časově často značně oddělené, společným názvem (*Domácí páni a nájemníci*), pokud tomu tak již v časopiseckém vydání nebylo, jednotlivé

črty, thematicky se připínající k obsáhlejšímu námětu, označuje v knižním vydání jako *Dodatky*. Explikativní podtituly autor v knižním vydání někdy škrtná (na př. *Cestopis domácí* u cyklu *Na záduší*); z podtitulu *Postní rozjímání* u feuilletonního cyklu *Jména* vytvořil název čtvrtého oddílu tohoto svazku. Vyjadřuje-li lokalisaci děje celého povídkového cyklu určujícím přívlastkem v rámcovém titulu oddílu (na př. *Pražské obrázky*), vynechává Neruda místně determinující přívlastek v názvech jednotlivých prací (na př. *Obrázky policejní* m. *Pražské obrázky policejní*). Názvy feuilletonů, v časopise jen zřídka kdy chybějící, nově vytváří (na př. *Služky*, *Bydlíme?*), ojediněle však vynechává titul, jež měla práce v časopise, běží-li o thematicky spjatou řadu prací označených jen pořadovým číslem (na př. v šesté studii cyklu *Nový světa pán*, nazvané v časopise *Tabák a dámy*). Jen vzácně mění titul časopisecký v název aktuálněji zaměřený (na př. titul *Také jména* v název *Dodatek po uplynutí téhodne vytištěný*).

Po stránce stylistické Neruda své práce v knižním vydání podstatně neměnil. Vynechává v nich někdy prvek hovorového rázu (*Chcete poslechnout kousek trhanského dialogu?*), ironické klišé žurnalistické (*chvalně známý Ferdinand*), novotvar, jež považoval patrně za nevhodný pro útvar knižní (*útloušnější*); doplňuje v knižním vydání bližší údaj časový podle současného stavu (Bělehrad, hospoda v Podskalí, *nyní* [r. 1881] *již zbouraná*), aktuální poznámku časopiseckou zamění zněním obecnějším (*V českých časopisech bylo již k tomu poukázáno* m. *V těchto listech. . .*; *Již jsme dokázali* m. *Již jednou jsme na tomto místě v celé řadě článků dokázali*). Někdy knižní úpravy Nerudovy zpřesňují smysl textu (*Reakce Gluckem z působení nebyla dlouhá* m. *Reakce nebyla dlouhá*; *cech to pro Kahýru* m. *cech to pro město to*; *jiné exotické květiny* m. *rostliny*). Citát časopiseckého textu je někdy zkrácen (jako na př. na str. 266), jindy je v knižním vydání vložen nový citát (na př. citát z Bhartrihariho na téže stránce).

Intensivněji krátí Neruda text časopiseckého vydání jen v prvním oddíle črty *Ze zastavárny* a v třetím a čtvrtém feuilletonu cyklu *Osel*. Častěji však text knižního vydání doplňuje. Činí tak zejména v *Trhanech* (tři drobné doplňky v třetí kapitole, dva obsáhlejší — celkem 30 řádek — v kapitole šesté), v prvním, druhém, třetím a pátém feuilletonu cyklu *Osel*.

Upravuje časopisecké znění svých prací v podobu knižní, měnil Neruda často i výrazové prostředky jazykové v užším slova smyslu. V oblasti hláskosloví mění na př. v 1. vydání *kněžský* na *kněžský* (130), ojediněle však původní tvar ponechává; *videnský* mění na *videňský* (224 a třikrát na str. 226), *masopustní* obměňuje zpravidla na *masopostní* (92, 130, 244), starší tvar *poblídne* mění na *poblédne* (125). I při značném kolísání v psaní předpon *s-*, *z-*, *vz-* jeví se v knižním vydání proti vydání časopiseckému tendence k psaní bližšímu spisovné normě. Tak mění někdy Neruda předpony slov *sdržeti* na *zdržeti* (14), *sdržovati* na *zdržovati*, *skoumání* na *zkoumání* (164), *sobrazovati* na *zobrazovati* (127), *vzdvihať*

na *zdvihat* (51), *zedmouti* na *vzedmouti* (226), *s rdna* na *z rána* (32, 194). U slov s kolísající kvantitou proniká v knižní úpravě Nerudově často kvantita, jež se stala později spisovnou normou. Tak na př. krátí Neruda někdy dlouhou samohlásku časopiseckého znění slova *chvilka* (50, 64, 76, 100, 147), ale nerozhoduje se nikdy u tohoto substantiva kolísavé kvantity pro postup opačný. Stejně je tomu i u slov *naděje* (182), *lítovati* (204, 218), *kůpa* (126), *výhlídka* (193, dvakrát), u předložek *vedle* (124, 177, 250), *podlé* (18, dvakrát; ale ponechává i délku, 259). V duchu pozdější spisovné normy mění krátkost v délku u slov *udalost* (277, dvakrát) a *přisabati* (284). I v tvarosloví směřuje tendence úprav k tvarům jazyka spisovného. Infinitivy typu *tlouct*, *řít* jsou nahrazovány spisovnými tvary *tlouci* (50, 306), *řici* (88, 140, 142), řidčeji je zachován tvar nespisovný (*vytlouct*, 142). Úpravami knižního vydání jsou obměňovány tvary *po parketech* na *po parketách* (222), *jizb* na *jizeb* (50), *zapalujem* na *zapalujeme* (287), je pozměňován zastarávající tvar číslovky *padesáte* na *padesát* (118). Pořádek slov bývá v knižním vydání Studií I měněn nepříliš často přemístěním přísudkového slovesa, jež stává v časopiseckém otisku častěji na konci větné výpovědi. Tak se mění větné konstrukce typu *Náble se zas kroky z venkova blíží* na konstrukce tvaru *Náble se zas z venkova blíží kroky* (65 a stejně i na jiných místech), nepříliš často se mění v duchu novodobé normy poloha enklitického zájmena. Lexikální změny, vesměs těsně souvisící s drobnými stylistickými úpravami, nejsou pro jazyk knižního vydání zpravidla charakteristické. Velmi podstatně je však měněna grafická podoba Nerudových Studií I v jejich knižní formě. Zastaralé pravopisné zvyklosti jsou často opravovány, spojovací čárka mezi slovesem a částicí *-li* je tu — v kontrastu k otisku časopiseckému — kladena téměř pravidelně, dobové *y* ve slovese *posýlati*, *rozesýlati* upravováno podle nové normy (68, dvakrát, 69), pravopis některých příslovečných spřežek jednotněji upravován (*vskutku* m. častého *v skutku*), pravopis mnohých cizích slov zčešťován (*frizér*, *galerie*, *malér*, *ilion*, *millionářský*, *pacient* m. *friseur*, *gallerie*, *malheur*, *million*, *millionářský*, *patient*). Jsou tedy jazykové úpravy v knižním vydání Nerudových Studií I se zřetelem k spisovné normě povahy progresivní a nejsou — nebo jen velmi zřídka — vyrovnávány případy charakteru opačného, t. j. návratem k starším způsobům vyjadřování.

V druhém vydání díla (z r. 1881) zůstává ve srovnání s prvním knižním vydáním soustava jazykových prostředků ve své podstatě nezměněna, nepřihlížíme-li ke kvantitě, v níž se opět uplatňují změny směřující k pozdější spisovné normě (na př. *vedle* m. *vedlé* 87, 321, *mohutný* m. *mohútný* 63, 64, 191, 228, *další* m. *dálší* 44, 99, *štkál* m. *štkál* 40, *pošmurný* m. *pošmúrný* 83, *ňadra* m. *ňádra* 232); ojediněle tu však pozorujeme i návrat ke kvantitě opačné (*výhlídka* 144, *zvýšují* 236, *pečinka* 242). Srovnání obou vydání po stránce typografické úpravy ukazuje, že druhé vydání (a z téže sazby vzniklé vydání z roku 1887)

je méně pečlivé sazby a obsahuje větší počet tiskových chyb.

Naše vydání zachovává v zásadě co nejpřesněji obraz Nerudova jazyka, jak se jeví ve vydání z roku 1887, pro *Trhany* z roku 1888; upravuje pouze pravopis. Řídí se v tom edičními zásadami stanovenými Českou akademií věd a umění, prohloubenými ediční praxí Národní knihovny a výsledky dosavadní vydavatelské práce ve spisech Jana Nerudy v Knihovně klasiků.

Ojedinele vyrovnáváme psaní 2. p. množ. *dám* na *dam* (236, 307, podle *dam*, 235) a 3. p. množ. *damám* na *dámám* (308), *vagónu* na *vagonu* (237, 238) podle jiných míst textu a upravujeme *kokón* na *kokon*, *cigaro* na *cigáro*, *koran* na *korán*, ojedinele *Fišpanka* na *Fišpánka* (72) a pod. Zcela výjimečně měníme kvantitu v duchu spisovné normy tam, kde by kvantita základního textu vedla k významové nejasnosti nebo nepřesnosti, a píšeme: *propíjí* (m. *propiji*, 54, 55), *probíjí* (m. *probiji*, 55), *ubíjí* (m. *ubiji*, 87) a *zabíjí* (m. *zabiji*, 254). Také zcela ojedinelé *vpíjel* měníme na *vpíjel* (39).

Hláskovou podobu slov domácího původu zpravidla zachováváme. Psaní předpon *s-*, *z-* a *vz-* normalisujeme, pokračující tak v tendenci Nerudově, o níž se výše zmiňujeme, pokud se ovšem tímto zásahem nemění zvuková podoba slova. Psaní předložek *s* a *z* většinou normalisujeme; ponecháváme *z* ve výrazech jako *z* jedné strany, *z* místa a pod., upravujeme však na str. 160: *s* břehu na břeh druhý, *s* voru na druhý vor, a na str. 162: *zní to s* druhého voru m. původního *z*. Vokalizovanou předložku *se*, *ze* ponecháváme (na př. *ze* všech stran, 43) kromě případů, v nichž normalisujeme pro přesnost významovou: vyskočil teď *se* země (m. *ze*, 39), vzala... škatuli *se* země (m. *ze*, 60).

V prvním italském citátu na str. 274 bylo upraveno v duchu severoitalského nářečí, v němž jsou citáty psány, *puttani* na *puttana*, *di* na *de*.

Cizí slova tvořící součást slovní zásoby češtiny píšeme zpravidla podle dnešní pravopisné normy, na př. *bulvární*, *efemerka*, *gurmán*, *plezír*, *pompejanský* (m. *pompejanský*, 169), *radža* (m. *radja*, 317), *lutrie* (m. *lutryje*, 152), pokračující tak důsledně v záměru, jež autor projevil při úpravě časopiseckého znění pro vydání knižní. Tam, kde spisovná norma dovoluje dvojí podobu slova, volíme formu bližší dnešnímu usu: *v hudoárech* (314) místo *v budoirech*. Cizí pravopis zachováváme však tam, kde lze předpokládat i cizí výslovnost (na př. *billet*). Odchyly v pravopise cizích jmen opravujeme.

Interpunkci odchylnou od dnešní normy ponecháváme tam, kde má své funkční opodstatnění, zvláště kde je projevem dynamického členění věty nebo kde dodává větě rychlejšího spádu. Upravujeme jen tam, kde jde o interpunkci nadbytečnou nebo naopak syntakticky nutnou, při čemž šetříme celkového rázu Nerudova slohu. Podle kontextu doplňujeme pomlčku na str. 150 (*viš? — vrtět*) a 155 („*Koho?*“ — „*Co teď...*“); na str. 256 klademe vykřičník místo tečky (... *poetické!*), na str. 336 místo dvojtečky (... *české!*).

Závažnější textové úpravy byly provedeny na stránkách 53, 74, 91 (*nadstrážník* podle celkové souvislosti), 107, 174, 175 (*třída* podle jiných míst); srov. příslušná místa v různročteních.

V následujících různročteních, která upravujeme podle týchž zásad jako text, uvádíme textové a jazykové rozdíly mezi zněním, které tiskneme, a mezi ostatními zněními. Za titulem každého feuilletonu připojujeme bibliografické záznamy o prvních otiscích. Přitom neuvádíme tituly jednotlivých částí cyklů, označených římskými číslicemi, ani Nerudovu značku (vesměs Δ). Za číslicí stránky (půltučně) a řádky (počítáme jen řádky textu) otiskujeme znění našeho vydání, za závorkou] znění odchylná. Znění v našem vydání odchylné od vydání základního je označeno před závorkou příslušnou značkou; vlastní úpravy editorovy jsou před závorkou bez označení, u znění za závorkou je pak značka základního vydání (3 nebo *T*). — Užíváme značek: *H* = Hlas, *NL* = Národní listy, *NřL* = Naše listy, *NN* = Národní noviny; *č* = časopisecký otisk, *1* = 1. vydání Studií I z r. 1876, *2* = 2. vydání z r. 1881, *3* = 3. vydání z r. 1887, *3a*, *3b* = různé výtisky 3. vydání, textově se na prvním tiskovém dvouarší různici, *T* = Trhani, vydání z r. 1888.

Str. 7 TRHANI

Ve vydání z r. 1888 na titulním listě podtitul jen *Studie*. — NL 1872: I. 16/11 — II. 17/11 — III. 21/11 — IV. 27/11 — V. 30/11 — VI. 5/12 — VI. (*Dokončení*; od str. 34, ř. 28) 6/12. — (VII.—X. nebylo v časopise otištěno.)

9, 4 stráně lesy porostlé] lesy porostlé stráně *č*; 10 však] ale *č*; 30 přendávali] přendávali *č*, *1*; 12, 8 zase] zas *č*; 14 Co se ti Američané] Co si ti Američané *č*; 27 inženýrovým] inženýrovým *č*, *1*; 13, 1 na druhého spustí] na druhého se spustí *č*; 2 ani jediné *č*, *1*, *2*, *3a*] ani jedné *T*, *3b*; 14, 1 myšlenkový] myšlénkový *č*, *1*, *2*, *3b*; 20 vypůjčili si] vypůjčili se *č*, *1*; 15, 16 mi] mně *č*; 28—32 Je ženat... až... „na nějakého pána z bahnofu“.] *v č není*; 34 Baruška si ihned sedla zády k přítomným] *v č není*; 16, 8 podplacení] podplácení *č*; 34 veliký] velký *č*, *1*, *2*; 17, 8 inženýr] inženýr *č*; 13 starostí] starosti *č*; 13—15 Ani inženýrovy Belinky... až... v písku válí. —] *v č není*; 27 němečtí Židé] Židé *č*; 32 zas můžem] můžem *č*; 18, 25 nepokoje] nepokoj *č*; 28 Žena] Dobrá žena *č*; 20, 1 uherské spodky modré,] uherské spodky, *č*; 22 do kruhu. „Jaký tam život, co?“] do kruhu. Chcete poslechnout kousek trhanského dialogu? „Jaký tam život, co?“ *č*; 22, 8 strhli] strhl *č*; 23, 2 „na uschovanou“] „na schovanou“ *č*; 22 další] dální *č*; 33 pondělka] pondělku *č*, *1*, *2*, *3b*; 24, 3 humor] humór *č*; 11 roztrhaná] roztrhána *č*, *1*, *2*, *3b*; 15 bylo přec o něco] bylo o něco *č*; 26 vypláceti] vyplácet *č*, *1*, *2*; 25, 6 odevřít] otevřít *č*; 26, 24 dívat. Vám] dívat, vám *č*, *1*, *2*; 35 tam

si koupíte] koupíte si tam *č*, 1; 36 Ani tam v těch hadrech] Ani v těch hadrech tam *č*, 1, 2; 27, 10 chce!] teď chce! *č*; 25 košile tři!] tři košile. *č*, 1; 28, 2 Schneidra, Schneider] Schneidra. Schneider *č*, 1, 2, 3b; 28 nerád] nerad 1, 3b; 34 přece] přec *č*, 1; 29, 13 Náhle myšlenka!] Náhle, myšlenka! *č*, 1, 2, 3a, 3b; 33 — 30, 13 *Odstavec* Ba již byl den . . . až . . . z Trenčínska. *není v č*; 30, 11 pas] pás 1, 2, 3a, 3b; 31 australské] austrálské *č*, 1, 2, 3b; 31, 23 čtyryadvacet] čtyradvacet *č*; 25 Nejdřív] Nejprv *č*, 1; 32 Ale už] Ale již *č*, 1; 32, 24 Zastaví to] Zastaví se *č*; 28 vyčkávajícího] přicházejícího *č*; 33 přikývnul] přikyvnul *č*, 1, 2, 3; 33, 1 naložil] naloží *č*, 1; 9—24 Trhan Drůbek . . . až . . . o něco jiného. *není v č*; 15 Hráli tu] Hráli tam 1, 2, 3; 35, 3 humór] humor *č*; 7 každý druhý trhan *č*, 1, 2, 3] každý trhan *T*; 10 inženýr] inženýr *č*; 36, 25 Rozhodněte se] Rozhodněte *č*; 37, 3 „Vy tam zmrznete ve svých hadrech] „Vy tam zmrznete, ve svých hadrech *č*, 1; 37, 28—46, 21 *není v č*; 38, 14 láhev] lahev 1; 17 zapíjel] zapijel 1, 2, 3; 39, 19 vpíjel] vpijel 1, 2, 3; 25 stínu] svitu 1; 40, 4 Štkal] Štkál 1; 15 po chvílce] po chvílce 1, 2, 3; 15 štkal] štkál 1; 41, 31 začalo] začlo 1, 2, 3; 42, 21 nerád] nerad 1, 2, 3; 24 mordsetsakra] mordsetsákra 1; 43, 19 mordsetsakra] mordsetsákra 1; 44, 30 další] další 1; 33 věrna] věrná 1, 2, 3; 45, 9 Po chvílce] Po chvílce 1, 2, 3.

Str. 47 PRAŽSKÉ OBRÁZKY

Titul oddílu není v NL.

Str. 49 *Obrázky policejní*. — NL 1868 s názvem *Pražské obrázky policejní*: I. 1/4 — II. 2/4 — III. 4/4 — IV. 8/4 — V. 10/4 — VI. 15/4 — VII. 16/4 — VIII. 22/4 — IX. 29/4 — X. 1/5.

50, 3 jizeb] jizb *č*; 8 tlouci] tlouct *č*; 22 po chvílce] po chvílce *č*; 28 vejde] nejde *č*; 51, 9 přece] přec *č*; 52, 29 šeptal] zašeptal *č*; 33 „Však] „Ale *č*; 53, 5 vyznačuje] vyznačujíc *č*, 1, 2, 3; 14 orientálský] orientální *č*; 27 moderního] nemoderního *č*; 54, 31 držíc] drže *č*; 35 propíjí] propijí *č*, 1, 2, 3; 55, 9 probíjí a propíjí] probijí a propijí *č*, 1, 2, 3; 20 sotva že jste] sotva jste *č*; 57, 21 komisar] komisař *č*; 58, 32 v masopůstě] v masopostě *č*; 59, 24 „A nepřečovávejte] Ať nepřečováváte *č*] A nepřečováváte 1; 27 se vracejí] vracejí se *č*; 60, 27 tvářička tak krásna] tvářička ta krásna *č*; 31 blondýnka] blondýna *č*; 37 se země] ze země *č*, 1, 2, 3; 61, 7 *v č není odstavec*; 63, 9 mohutná] mohútná *č*, 1; 27 přepažené pevnými dveřmi] pevnými dveřmi přepažené *č*; 31 Přece] Přec *č*, 1; 64, 2 čistění] čištění *č*; 5 po chvílkách] po chvílkách *č*; 8 mohutných] mohútných *č*, 1; 65, 3 šňůru] šňůru *č*; 13 Náhle se zas z venkova blíží kroky] Náhle se zas kroky z venkova blíží *č*; 33 přijímá i v Židovském Městě zatknuté] i v Židovském Městě zatknuté přijímá *č*; 66, 11 o svůj byt] o byt *č*; 11 přenechávají slavné policii zcela] přenechávají tyto slavné policii vůbec *č*; 15 atp., o bytu ani řeči.] atp. *č*; 68, 8 udusit] dusit *č*; 27 všichni] všickni *č*; 27 v smíchov-

ském okresu] v smíchovskou stranu č; 34 hedbávný] hedvábný č; 69, 14 chvilku] chvílku č; 70, 23 panu profousovi se poroučev] se panu profousovi poroučev č; 31 více] víc č; 72, 1 opět pouze slůvko] pouze slůvko č; 7 schválností] schvalností č, 1; 27 úředník] ouředník č, 1; 74, 9 a opět hedvábí] a opět hedbáví č, 1, 2, 3; 28 nastříhanými] nastříhanými č, 1; 76, 24 na chvilku] na chvílku č; 79, 13 vypravuje co možná nejvíc] vypravuje o všech příbuzných kmotry i kmotra, vypravuje co možná nejvíc č; 80, 22 to umělé šero] umělé to šero č; 24 paprsek] papršlek č, 1, 82, 5 prostoru proniká oko] oko proniká prostoru č; 83, 2 pošmurné] pošmurné č, 1; 26 slza] slze č, 1; 29 jejímž] jejíž č; 84, 28 příkrývky] příkrývky 1] pokrývky č; 85, 9 hedvábu] hedvábí č, 1; 86, 37 mléka, krupice] mléko, krupici č; 87, 25 ubíjí] ubijí č, 1, 2, 3; 29 dozralá] dozralá č; 88, 28 říci] říct č; 89, 28 dát] dat č; 90, 13 odevrou] otevrou č, 1; 91, 8 Nadstrážník] Nadporučík č, 1, 2, 3.

Str. 92 *Ze zastavárny*. — NL 1869: I. 18/11 — II. 20/11 — III. 24/11 — IV. 26/11 — V. 28/11.

92, 2 mohutná] mohútná č; 23 masopostní] masopustní č; 93, 14 u nás. Kdo] u nás. Od nedávna teprv, od dvou — tří let, novým ředitelem zastavárny Strasserem, mužem to energickým, obezřetným a — což nad jiné váží — humánním! Kdo č; 30 Pražský ředitel] Strasser č; 94, 16 sám nepřečte, atd.] *v č pokračuje feuilleton novým odstavcem takto*: A překážky jsou posud! Není zemských, není státních peněz, peníze jdou z rukou soukromých, do nichž se úroky platit musí. Proto také musí se pak z půjček brát úrok vyšší, z klenotů až deset percent, ze šatstva osm — toť příliš mnoho na žebráčku, které už vypůjčená zlatka je kapitálem a spásou! Pak nedostatek úředních sil, pro něž se musí sáhnout k „aspirantům“ bez platu a k diurnistům, kteréž kategorie by při takovém úřadě neměly nikdy být! 13 aspirantů, 9 diurnistů, pak lidé s adjutem až směšným, pak roční plat celých 500 zlatých — právě to rakouské platy při ústavě, při němž tolik co dělat s penězi humanitě určenými a s majetkem cizím, majetkem chudiny, representujícím přec jen statisíce! Odhadač, mající nesmírnou zodpovědnost, má 1 zl. 50 kr. denně, nosič, který zástavy do skladu vpravuje sám a sám, má 60 kr. — to jsou cifry! A přitom od osmé ranní do čtvrté odpolední chvat a práce, práce bez odpočinku, vyjma oněch pět minut, které k polední přinese od čísla k číslu putující anděl míru — „holka polívková“. Letos prý to jde líp než jindy, zástav je o poznání méně, ale pořád ještě 1200 denně — ještě mají úředníci daleko do toho svého lokálního ideálu, dle něhož přijde „zlatý čas, kdy místo přijímání zástav budem hrát taroky“.

A k tomu ten pot, ten pronikavý prach, jenž jazyk blátem zalepuje, ten zápach plísně — věřím steskům, že ani jídlo nechutná! Neškodí — za dvacet let dostane aspirant už adjutum, pak bude mít už docela

zkažený žaludek a snad s těmi dvaceti zlatými vyjde!; 95, 22 se zástavní] s zástavní ě; 96, 24 nejméně] nejméně ě; 97, 2 peněz!] v ě následuje věta: Zato má tisíce na platy Wagnerů a Lapennů a miliony a dost šibenic i patron, aby humánně „napravil“, co Wagnerové a Lapennové zkažili — —.; 98, 11 tři vždycky!“] vždycky tři!“ ě; 13 Jmeno.“] Jmeno?“ ě; 99, 14 další] další ě, 1; 16 pěchoty. —] pěchoty! — ě, 1; 100, 10 na chvílku] na chvílku ě; 25 Na půl hodinky] Na půlhodinku ě, 1; 101, 12 šaty] staré šaty ě; 102, 27 jenž se i s cedulkou] jenž se pak i s cedulkou ě; 103, 12 sobě popouštějí] si popouštějí ě; 13 v jakémsi] v jakéms ě; 105, 12 s přírážkou] s přírážkou ě, 1.

Str. 106 *Na záduši.* — NL 1871 s podtitulem *Cestopis domácí:* I. 16/3 — II. 17/3 — III. 22/3.

106, 10 Škréta] Skreta ě, 1, 2, 3; 14 rozléhá] rozlehá ě; 20 Ferdinand] chvalně známý Ferdinand ě; 20 jakýchs] jakýchsi ě; 25 učinil] učinili ě; 107, 6 „gostinyj dvor“] „gostinoj dvor“ ě, 1, 2, 3; 24 ho pak] ho prý pak ě; 26 můžeme] můžem ě; 108, 4 pulpity] dva pulpity ě; 109, 3 dveře] dveře ě, 1; 15 „4 zl.“] „5 zl.“ ě, 1; 110, 13 vzlykajíc] vzlykajíc ě, 1; 32 ženy] chudé ženy ě; 112, 35 s namáháním] s namáháním ě.

Str. 114 RÚZNÉ POSTAVY

Titul oddílu není v NL.

Str. 114 *Žebráctvo.* — NL 1868 s názvem *Pražské žebráctvo:* I. 6/2 — II. 7/2 — III. 21/2.

114, 2 brzy sám] sám brzy ě; 5 spolu trochu] trochu spolu ě; 15 praesens.] praesens, ale na praesens neužívané, an se beztoho žádný žebrák více nezmýlí. ě; 115, 5 oka, v němž] oka, v něž ě, 1; 25 docela uložen] docela již uložen ě; 116, 5 strážníci] obecní strážníci ě; 7 humanita, již] humanita, již ě, 1; 117, 10 vládního] barónského ě; 15 to není nóbl] to není ani nóbl ě; 20 on pak] an pán ě; 21 tvářivá se slepým] slepým se tvářivá ě; 26 vybere] vybere ě; 30 strážníků] obecních strážníků ě; 118, 11 Karpát] Karpát ě, 1; 12 rozhlédne se] rozhlídne se ě; 16 podtatránským] podtatranským ě; 36 padesát] padesáte ě; 119, 1 kývnutím ě, 2, 3] kyvnutím 1; 2 po celý snad den] snad po celý den ě; 4 ouředních] ouřadních ě, 1; 5 je žebrák] je jeden žebrák ě; 8 dal si napsat] dal sobě napsat ě; 28 jisté babizny] jedné babizny ě; 31 ohyzdnější, ale hlas měla] ohyzdnější, vzdor dnou prapodivně zkroucenému tělu nebyla by postava její v pathologickém museu přece patřila k prvním jeho znamenitostem, ale hlas měla ě; 33 jak žhavý] jako žhavý ě; 34 jak uštknutí] jako uštknutí ě; 35 přede] před ě; 120, 1 některý honem jí dal] některý útloušnější honem jí dal ě; 22 to by byla hanba] to by bylo hanba ě; 122, 3 neurčitého.] neurčitelného. ě; 24 modrýma] moudrýma ě.

Str. 124 *Po narožích.* — H 25/9 1864, kde zařazeno do cyklu *Obrázky v nočním světle* (viz zde str. 341 až 350).

124, 11 není velká zima] není zima *č*; 18 bidlo, opatřené na konci nožem] bidlo jako zbraň na konci nožem opatřené *č*; 18 *v č nový odstavec* Nyní zabočila; 23 klikatou cestou] cestou klikatou *č*; 24 oznámení vedle oznámení] oznámení lpí vedle oznámení *č*; 125, 10 bidlem zeď již vyšší] bidlem svým zeď vyšší *č*; 14 potácela] spotácela *č*; 18 nejneomrzelejší Sisyfus] neomrzely novověký Sisyfus *č*; 22 pohlédne] pohlidne *č*; 28 vzdává se práce a odchází] vzdává se práce, odchází *č*; 30 když se přec dojde] když se přijde *č*; 32 K obrání nároží patří také] Patří také k obírání nároží *č*; 32 přehled:] přehled; *č*; 32 musí se znáti,] vědít, *č*; 34 sobě na všechno] sobě také na všechno *č*; 37 i v tom běhání po rozích] i v běhání po nárožích *č*; 126, 1 není teď daleko] není daleko *č*; 16 kupu] kůpu *č*; 18 z kouta] z koutu *č*; 22 číst] čísti *č*; 25 *v č nový odstavec* „Babičko,“; 29 rozskočit] rozskočiti *č*.

Str. 127 *Postní postavy.* — NL 1872: I. 28/3 — II. 30/3.

127, 3 Šel jsem] A šel jsem *č*; 8 rány jeho, jež] rány, jež *č*; 22 s dámou] s damou *č*, 1; 128, 20 přírodozpytec] přírodopisec *č*; 22 stepí] step *č*; 129, 1 jakoby samá disticha] jako by byla samá disticha *č*; 15 jméno] jmeno *č*, 1; 30 třeba jen] třeba prostě jen *č*; 130, 2 masopostní] masopustní *č*; 12 kněžského] knězského *č*; 131, 8 lidé] slabí lidé *č*.

Str. 133 *Služky.* — NL 6/6 1875, bez nadpisu, jen s datem *V Praze dne 5. června*.

134, 34 raděj opustila] raděj zas opustila *č*; 135, 37 porodnice] porodnice pražské *č*; 136, 6 byli obdrželi od Francouzů] od Francouzů byli obdrželi *č*.

Str. 137 *Domácí páni a nájemníci.* — V NL je cyklus bez názvu. I. 6/2 1870, jen s datem *V Praze 5. února* a s nadpisem („O čase.“ *Žánrová perokresba.*) — II. 9/5 1872, jen s datem *V Praze 8. května* — III. 3/6 1866, jen s datem *V Praze 2. června* a s nadpisem (*Dialogisovaná povídka pro domácí pány.*) — IV. 13/2 1873, jen s datem *V Praze 12. února* a s titulem a podtitulem („Nynější domácí pán.“ *Studie dle jistého pana žurnalistického kolegy.*).

137, 13 zaklepe na dvéře] zaklepá na dveře *č*; 138, 5 uklíženo] uklíženo *č*; 12 myšlenky] myšlénky *č*; 13 dvéře] dveře *č*; 30 Tápe sem a tápe tam] Tape sem a tápe tam *č*; 23 Proklaté] Prokleté *č*; 139, 2 Dovolte, abych] Dovolte — abych *č*; 12 Karton] Kartoun *č*, 1; 17 jak kráčí a pohybuje se mládí] jak mládí kráčí a pohybuje se *č*, 1; 23 sirotků —] sirotků. — *č*, 1; 140, 2 obtíž] obtíže *č*; 6 říci] říct *č*; 16 „Ale proč] „A proč *č*; 17 věřím] svěřím *č*; 141, 2 kráterem] kratérem *č*, 1, 2, 3; 8 u vchodu domu] u vchodu k domu *č*; 142, 30 popásl jiný] popásl zas jiný *č*; 32 říci] říct *č*; 36 vytlouci] vytlouct *č*, 1; 15 možna] možná

č, 1; 144, 16 výhlídku] vyhlídku č, 1; 146, 21 „Který pan domácí]
„Kterýpak domácí č, 1; 147, 18 chvílce] chvílce č; 150, 3 víš? — vrtět]
víš? vrtět č, 1, 2, 3.

Str. 152 *Kuchyně na trhu.* — NL 29/7 1875, s titulem a podtitulem
Kuchyně na trhu pražském. Studie.

152, 14 lutrie] malá lutrie č; 153, 5 na paní Fogetce] na výborné
paní Fogetce č; 8 hliněné] hliněné č, 1; 28 Na čtvrtém č, 2, 3] Na
třetím 1; 154, 3 U dalšího] U dálšího č, 1; 18 je Čechům co Italům
makaron] je Čechům to co Italům makarón č, 1] je Čechům co Italům
makarón 2, 3; 25 hned vedle hrnek] hned hrnek č; 29 mají už hlad]
mají již hlad č; 29 už si vyžebřali něco] už si něco vyžebřali č, 1; 157,
1 „tancem“ jeho] jeho „tancem“ č.

Str. 158 *Něco z pražské češtiny.* — NL 15/8 1874.

158, 20 důležitou] náležitou č; 26 „jablkáh“] „jablkah“ č; 160,
7 nepromluví;] nepromluví! č; 28 s břehu] z břehu č, 1, 2, 3; 29
s voru] z voru č, 1, 2, 3; 161, 31 Bělehrad, hospoda v Podskalí, nyní
(r. 1881) již zbouraná.] Bělehrad, hospoda v Podskalí. č, 1; 22 Příklad:
Dva vory] Dva vory č; 26 s druhého voru] z druhého voru č, 1, 2, 3.

Str. 163 *Pobádky pražských měst.* — NL 1865, s podtitulem *Pěkně
vypravované od toho, který se znamená* Δ : I. 15/8 — II. 25/8.

163, 10 bylo v noci tma] byla v noci tma č; 19 nazpaměť] nazpamět
č; 164, 5 jáсот] jasot č, 1; 9 v č není odstavec ; 10 v č odstavec Poslednějším ;
14 v ulici pranic] v ulici ale pranic č; 165, 7 jáсот] jasot č, 1; 29 jáсот]
jasot č; 166, 15 žádných hloupostí] hloupostí č; 11 nadělala tolik
dluhů] nadělala ale tolik dluhů č.

Str. 169 *Pražské ulice v záři umění.* — V NL 1875 otištěno na
dvakrát: 24/4 a 25/4, po druhé s označením (*Dokončení*), zde od ř. 26
na str. 173.

169, 8 vypadat] vypadati č; 27 vídeňské] vídenské č, 1; 170, 16
půdlem] pudlem č; 172, 33 láhev] lahev č; 174, 5 ve Vodičkově]
ve Vodičkové č, 1, 2, 3; 175, 25 na Dlouhé třídě] na Dlouhé střídě č,
1, 2, 3; 25 ve Ferdinandově třídě] ve Ferdinandově střídě č, 1, 2, 3;
26 čeká již po decennie na „ženicha“] čeká již po decennie marně na
„ženicha“ č; 176, 3 přivádějí] přivádějíť č; 10 hromada uhlí] hromada
kamenného uhlí č; 177, 1 upřímně] úpřímně č; 3 hranostajů a tchořů]
tchořů a hranostajů č; 9 brečící] brečící č, 1.

Str. 178 *Pravdivé slovo o Praze.* — V NL 1873 s doplňkem v pod-
titulu: od Δ ; I. 11/10 — II. 12/10 — III. a IV. (spojeno v jeden celek)
15/10.

178, 18 převrácený zcela] zcela převrácený č, 1; 179, 2 kalendář než

my] rok, jiné měsíce atd. nežli my *č*; 3 Našeho roku neznají, mají tam 2 Ročky, ale oba najednou.] *v č není*; 36 je totiž jen] je jen *č*; 181, 2 než 1 Hrádek, 1 Barák] než 1 Barák *č*; 28 Pražanů] Pražáků *č*, 1; 182, 9 Zvoníčkům asi] Zvoníčkům pak *č*; 32 naděje] nádeje *č*; 183, 21 pak 2] pak i 2 *č*; 24 mají Čechové] Čechové mají *č*; 34 je tam jen 11 Suchých] je tam 11 Suchých *č*; 184, 1 více] víc *č*; 9 Masopusty] Masopůsty *č*; 185, 17 2 Maršálky] 3 Maršálky *č*; 186, 27 Jsou to] Jsou tu *č*.

Str. 189 STUDIE MASOPOSTNÍ

Titul oddílu není v NL ani NšL.

Str. 191 *O tanci.* — V NšL 1869 s doplňkem v podtitulu: od Δ ; I. 12/2 — II. 13/2 — III. 17/2 — IV. 19/2 — V. 23/2 — VI. 4/3 — VII. 6/3.

191, 3 Tolik asi je] Tolik ale je *č*; 16 mohutný] mohútný *č*, 1; 25 všechno rozežráno] všechno zas rozežráno *č*; 30 více ani] ani více *č*; 193, 12 není těžká] není těžka *č*; 17 u dam] dám *č*; 21 vyhlídky] výhlídky *č*; 23 vyhlídka] výhlídka *č*; 23 Asi] As *č*; 194, 7 Tomu se musí ale učit] Tomu se ale musí učit *č*; 13 Eratu] Erata *č*, 1, 2, 3; 27 ale rýmuje se zcela čistě] ale zcela čistě se rýmuje *č*; 195, 21 jsou pouze markéři] jsou pouzí markéři *č*; 196, 4 nenapadne mně] nenapadne ani mne *č*; 198, 35 kázati musili, vskutku proti němu pak horlivě kázali, horlili] kázati musili, horlili *č*; 199, 14 hude zas primarius] hude primarius *č*; 21 sám pánbůh] pánbůh *č*, 1; 32 londýnských. U našich] londýnských. Tanec, hudba a zpěv bývaly spojeny. Hudebník hraje, tanečník zpívá a sprovází se také sám ještě bubínkem nebo kastanětami. U našich *č*; 33 U našich venkovanů hudba, zpěv a tanec srostly.] U našich venkovanů poslednějších není, zato hudba, zpěv a tanec srostly. *č*; 33 nástroji pro tanec, kteréž] nástroji, kteréž *č*; 201, 20 alespoň] *v č není*; 202, 11 něco tedy z toho] něco z toho *č*; 30 který vysvětloval] který právě vysvětloval *č*; 204, 3 litoval] lítoval *č*; 205, 4 účastnili se kněží] účastnili se také kněží *č*; 37 Pallavicino] Pallavicini *č*, 1, 2, 3; 207, 12 chorovodci] chorovodi *č*; 208, 30 již známým] již dříve známým *č*; 209, 23 nemírný *č*, 1, 2] nesmírný 3; 36 V českých časopisech právem bylo již] V těchto listech právem bylo již jednou *č*; 212, 10 zuřilo] zůřilo *č*.

Str. 213 *První dodatek: Dvě slova o baletu.* — NL 1869 s názvem *Dvě slova o baletu*: I. 28/4 — II. 1/5.

213, 24 Čtenářstvu známo již z článků předešlých] Čtenářstvu feuilletonů našich známo již z článků „O tanci“ *č*; 28 v Tortoně] v Tortoře *č*, 1, 2, 3; 214, 8 orkestrech] orchestrech *č*; 25 v baletech mnohých] v mnohých baletech *č*; 215, 24 jsou] uvádíme *č*; 216, 23 pikantní.] pikantní, říká se tomu „beauté du diable“ *č*; 34 zapomenout ani nikdy nemůže] nikdy zapomenout ani nemůže *č*; 218, 15 litujem] lítujem *č*.

Str. 219 *Drubý dodatek: Něco dalšího o taneční hudbě.* — NL 1870 s názvem *Něco dalšího o taneční hudbě*, s podtitulem *Masopustní listy hudebního laika*: I. 9/2 — II. 11/2 — III. 16/2 — IV. 18/2.

219, 21 aniž ji] aniž takovou č; 220, 1 Již jsme dokázali] Již jednou jsme na tomto místě v celé řadě článků dokázali č; 6 ze svých] z tehdejších svých č; 32 majestátnou] majestátní č; 10 že zvuky dozvučí, anebo že] že zvuky dozvučí nebo že č; 31 melodií více nedbáme] melodií skoro více nedbáme č; 32 hudby ani nepotřebovali] ani hudby nepotřebovali č; 222, 4 nenechává č] ponechává 1, 2, 3; 9 zase k přirozenosti se vracejícího] zase se k přirozenosti vracejícího č; 17 řekl kdysi] kdesi řekl č; 21 úplná] úplna č; 37 po parketách] po parketech č; 223, 5 až] už č; 7 flétnovou] flautovou č; 9 Zakořenil se] Povstal č; 12 Velký] Veliký č; 13 valčíkové] válčíkové č; 26 výsvětlivkami] výsvětlivkami č; 27 zase] zas č; 224, 4 vídeňského] vídeňského č; 20 citována do Francie] do Francie citována č; 21 skladby hudební] hudební skladby č; 24 věčný] věčný č; 225, 2 co takou o sobě,] co takou, č; 18 Strauss] Jan Strauss č; 19 ländlerští] landlerští č, 1, 2, 3; 24 ráz jeho odpovídal] ráz jeho skladeb odpovídal č; 29 Nestroyových bujných] Nestroyových, ale bujných č] Nestroyových, bujných 1; 226, 4 vídeňské] vídeňské č; 4 opijející] opijející č; 6 Vídeňská] Vídeňská č; 11 vídeňským] vídeňským č; 16 přirovnávali Straussa k Napoleonu] přirovnávali Straussa i k Napoleonu č; 28 oddělit se dá hudba] oddělit dá se hudba č; 32 sousedního] vedlejšího č; 227, 2 už tak] už zrovna tak č; 4 v prvním článku] v prvním svém článku č; 15 rytmus, ale ne polkový.] melodie, ale ne polková. č; 20 rondeau naopak není litanie] rondeau naopak nejsou litanie č; 34 panují rytmy taneční dávno.] panují rytmy taneční už rovněž dávno. č; 36 teprve] teprv č; 228, 3 rytmů; měl] rytmů, nějaké alespoň ústupky musil přece činit; měl č; 3 Vestris, „bůh tance“, tak dotíral] Vestris, „bůh tance“, jak ho nazývali, tak dotíral č; 7 Reakce Gluckem způsobená nebyla] Reakce nebyla č; 8 syto krvi] syto zápachu z krvi č; 16 rozplývá se] rozplývá č; 31 mohutným] mohutným č, 1; 31 („Braniboři“)] není v č.

Str. 229 *Bálové titěrky.* — NL 1874 a 1875 v původním pořadí: I. *Vějíře* 14/1 1874 — II. *Dělané kytky* 16/1 — III. *Taneční „pořádky“* 21/1 — IV. *Za noci* 28/1 — I. *Rukavice* 9/1 1875 — II. *Frizura* 13/1 (k označení pořadí tohoto feuilletonu — II — jest poznámka: *Článek I, „Rukavice“, byl vytištěn v konfiskovaném 8. čísle Nár. listů.*)

229, 19 na žofínském sále] po žofínském sále č; 25 někdy] nikdy č; 230, 17 vždyť snad] snad č; 37 nebo „Ajaj] nebo: „Ajaj č; 232, 34 nádra] nádra 1; 235, 9 přistřižené] přistřižené č; 22 přece ještě skrovnější] přec ještě trochu skrovnější č; 27 Bonnet au Fichu č] Bonne au Fichu 1, 2, 3; 236, 6 obyčejně je již dávno vykonán] obyčejně vykonán č; 10 že myšlenky] kdy myšlenky č] když myšlenky 1; 18 co je do

hloupého] co do hloupého č; 22 zvýšují] zvyšují č, 1; 237, 3 jemně, totiž] jemně; totiž č; 238, 4 rozjedou č] rozejdou 1, 2, 3; 4 bližních] bližních č, 1; 23 hedbávi] hedvábi č, 1; 240, 26 falešně?] falešně! č, 1; 241, 3 zašeptnout] pošeptnout č; 242, 4 pečinka] pečinka č, 1; 30 leda jen] leda č; 243, 22 svou růží] růží svou č; 244, 4 odpočinout] odpočnout č; 5 nauce] náuce č; 20 masopostních] masopustních č; 23 květiny] rostliny č; 245, 12 jakoby ohon] jako ohon č; 246, 24 na světě] ve světě č, 1.

Str. 248 *Zcela rozházené myšlenky o svatbonosném konci masopostu.* — NL 1872: I. 10/2 — II. 11/2.

248, 20 již] už č; 249, 3 rozmnožování] rozmnožování se č, 1; 12 učít č] učinit 1, 2, 3; 13 blamovat jen tak] jen tak blamovat č; 14 lidé vůbec poslechli] lidé poslechli č; 19 podlehá] podléhá č, 1; 23 kde se končí] kdeže končí č; 250, 32 Ale to nic neškodí] Ale to neškodí č; 251, 8 ta je již] ta již je č; 29 Simson] Simeon č, 1, 2, 3; 252, 21 není žena pouhou „věcí“] není žena více pouhou „věcí“ č; 22 ztlouci] ztlouct č; 23 někdy žena muži] žena muži někdy č; 35 řadu] celou řadu č; 253, 16 masopostu] masopustu č.

Str. 254 *Masopustní ovary.* — NL 1874: I. 15/2 — II. 19/2.

254, 5 nezabíjí č] nezabijí 1, 2, 3; 6 masopostě] masopůstě č; 13 připravují] připravují č, 1; 255, 5 ohmatají] ohmátají č; 8 „se zabíjí“ č, 1] „se zabijí“ 2, 3; 37 na hrachu] na hrachu č, 1; 18 o vepří čtverospřeží] o vepří čtverospřeží č, 1, 2, 3; 260, 17 až č, 1] už 2, 3; 25 nepožívají ji] nepožívají jí č, 1; 262, 9 všichni] všickni č.

Str. 263 ROZJÍMÁNÍ POSTNÍ

Titul není v NL.

Str. 265 *Osel.* — V NL 1872 s podtitulem *Opět veleučená studie masopustní*: I. 17/1 — II. 18/1 — III. 19/1 — IV. 24/1 — V. 26/1.

265, 4 schopen.] schopen! č; 24—26 A nenazýval... až... počet dětí?] v č není; 266, 1 dva světy zvláštní, jeden] světy dva, jeden č; 2 Oslové ale rozhněvali] Oba rozhněvaly č; 5 způsobem strašným.] způsobem strašným, druhá druhem. č; 5 mezi lidmi!] mezi lidmi, aniž byste cítili, že jste oslové, povolání k životu šťastnějšímu, a lidé vás budou ctít a velebit, aniž by vám to dělalo radost.“ č; 8—13 Neboží oslové! ... až... Bhartrihari. není v č; 15 voly] voloušky č; 16—23 Pak jsem ... až... se řidil. není v č; 267, 18 — 268, 3 Na všechn způsob... až... vlastně do přírodopisu. není v č; 268, 4 Znali] Znají č; 269, 4 vídeňská] vídeňská č, 1; 15 vídeňském] vídeňském č; 30 Ví se jen, že] Ví se, že č; 270, 14—25 Ostatně byl prý osel... až... přece důvěru. není v č; 29 poddanství] poddanstvo č; 30—32 Také tomu nasvědčuje... až... na záda.“ není v č; 271, 6 obětují se celí bohu

Apollinu] obětují se bohu Apollonu cele č; 9 měl uši] měl také uši č; 10 věstných] zlých č; 18 obsahují ale památku] obsahují památku č; 19 jedná právě o oslu] jedná o oslu č; 22 zastyděl!] zastyděl. č; 34 *Poznámka autorova pod čarou není v č*; 23 v zemi hieroglyfů] *není v č*; 24 nad hroby apisů] *není v č*; 28 známo, že Iberové nosili obraz osla v prstenech, na drahých gemách a že Římané] známo, že Římané č; 272, 1 v Megaře] v Abdeře č; 3—4 „Ah, mon âne . . . až . . . Bileam. *není v č*; 6 správná, tedy i germanisace schopná řeč,] správná řeč, č; 9 Jenže] Ovšem, č; 9 neznal ještě nebožtík Gleim. Napsal] neznal nebožtík Gleim, napsal č; 18 nebo znám] *není v č*; 27 O tom zvířeti] O tom č; 30 „Vzývá-li se] „Pakli se vzývá č; 273, 5 němé tváře.] *v č následuje*: Byla to krásná, krásná důvěra a budu vám vypravovat o ní historku téměř pohnutlivou. Není moje, vypisuju ji z bohobojného spisu Jeremiáše Draxelia, člena ctihodného Tovaryšstva Ježíšova a dvorského v Bavořích kazatele, i užívám slov jeho vlastních: „Duchovní byl jednou se světským spolu na cestě. Duchovní, jazyk přes-příliš ohebný daleko pustiv, nenadále k světskému řekne: ‚Hle,hle, tamto letí osel.‘ Světský, tomu věře, vzhůru hleděl. Tu se duchovní dal do smíchu: ‚O co jsi ty ne osel, ale hloupá hus, že věříš, jako by mohlo tak hrubé čtvernohé hovado v povětří létati!‘ Mrzelo světského, že duchovní tak makavou lež promluvil a smích sobě z toho učinil, maje se raději do pláče dáti. ‚Milý pane,‘ odpověděl, ‚odpusť mi cti-hodnost vaše — za to jsem měl, že spíše osel poletí, nežli by měl du-chovní lháti!‘ — Schovejž sobě vejslužku, duchovní osobo!“; 6 pod tím krásným] pod krásným č; 21 smutná zas] zas smutná č; 28 počalo sobě] sobě začalo č; 29 další] další č; 32 o zmíněné promíchanosti] o uvedené již promíchanosti č; 36 zcela dle: O já osel] zcela dle Čela-kovského: O já osel č; 274, 25—26 Kdyby syna pátého zplodila, osla by jistě porodila —] Kdyby se syn pátý zplodil, osel by se jistě zrodil — č; 32 puttana] puttani č, 1, 2, 3; 33 de] di č, 1, 2, 3; 35 — 275, 7 V Itálii vůbec . . . až . . . čtvernožců! *není v č*; 9 něco směšnějšího] něco ještě směšnějšího č; 11 k jeslím] k oslím jeslím č; 276, 1 svěst ale] ale svěst č; 19—20 Mnohý prý . . . až . . . nezpozoroval jsem to. *není v č*; 277, 18 „krásným pávem“?] *v č následuje bez odstavce tento text*: Enfin! Kdyby osel skutečně byl ošklivý, čiže by to byla chyba? S krásou se má zacházet jako s ušlechtilou květinou, nikdy se jí nemá dotknout ruka surová — a osel? — je od člověka bit, surově bit, pořád bit, a když ho ubijí, natáhnou jeho kůži na buben — a teprv do ní perou!; 33, 34 událost] udalost č; 279, 2 Nekomandoval Napoleon: „Oslové a učenci doprostřed!“?] *v č není*; 11 bránieše] brániše č, 1, 2, 3; 19 nikdež] nikdaž č; 22 Je osel tedy hloupý?] Je osel hloupý? č; 28 Vypravuje-li jistý posměváček o oslu filosofa Buridana, že] Vypravuje-li Buridan, francouzský filosof 14. věku, o jistém oslu, který č; 30 „filo-sofický nesmysl“] „buridánský nesmysl“ č; 280, 2 (v Kahýře)] *není v č*; 30 jako paňáca] *není v č*; 31 jako děvečka] *není v č*; 31 jako slečinka]

není v ě; 32 jako kanonýr] *není v ě*; 36 Známo beztoho, že] Známo, že ě; 282, 2 Zášť] Zášť ta ě; 5 *v ě není odstavec*; 14—17 Milostné pudy . . . až . . . Don Juani. *není v ě*; 19 jedné] jediné ě; 25 popleská] a popleská ě; 29 užitečným] užitečným ě; 283, 6 pro Kahýru] pro město to ě; 19 objeví se tam] objeví tam ě; 284, 28 přísahal] přísahal ě; 285, 22 materštiny] materštiny ě, 1.

Str. 286 *Nový světa pán*. — NL 1874: I. 5/8 — II. 7/8 — III. 12/8 — IV. 21/8 — V. 29/8 — VI. 2/9 (s názvem *Tabák a dámy*).

286, 18 přední to linie ě, 1] první to lilie 2, 3; 23 světové panství] světové to panství ě; 287, 5 zapalujeme] zapalujem ě; 10 šňůry] šňůry ě; 15 také] taky ě; 16 pranic zase my] také praničeho ě; 21 všechny] vseckny ě; 27 neučenci] neučení ě, 1; 28 šňupou] šňupou ě; 29 šňupou] šňupou ě; 34 tabákovému. Lidstvo] tabákovému; lidstvo ě; 288, 23 nesen] nešen ě; 31 toho] tohoto ě; 33 restlíku dobré viržinky,] šňupečku rakouského rapé nebo restlíku dobré viržinky, ě; 290, 16 tedy] tady ě; 292, 9 tabák] tabáku ě, 1; 29 přec] přece ě; 293, 4 Jakub] Jakob ě; 296, 7 zviš: aj ě, 1] zviš; aj 2, 3; 297, 12 on je] je on ě, 1; 298, 2 vzor;] vzor: ě; 300, 26 „Dýmka“] *v ě pod čarou připojena poznámka*: Matěje Havelky Básně (Národní bibliotéka); 301, 16 poddání] poddani ě; 23 je] jest ě; 304, 9 čemu naučil se as] čemu as se naučil ě; 27 svět] svět ten ě; 30 vytiskli, a pak ě, 1] vytiskli a pak 2, 3; 306, 27 přetlouci] přetlout ě; 310, 23 modré] stříbrné ě; 24 nebi. —] nebi. — Ach! ě.

Str. 311 *První dodatek: Dýmka a doutník*. — NL 1874 s názvem *Dýmka a doutník*: I. 28/11 — II. 3/12 — III. 4/12.

312, 7 almužny nepřijímám] se zde almužny nepřijímají ě; 23 Měšťák navečer sedě] Měšťák, když navečer sedě ě; 25 těžkou kovanou dýmku] těžkou, kovanou dýmku ě; 34 Nejmocnější] Mocný ě; 313, 8 roz-zuřil] rozzuřil ě, 1; 25 kozel!“ —] kozel!“ ě; 314, 9 co jí očekává] co jí očekává ě, 1; 317, 16 dlouhá, ohebná roura] dlouhá ohebná roura ě; 318, 1 jména havanských cigár] jména havanská ě; 18 proklato] prokleta ě, 1; 18 mnohem ještě horší] mnohem horší ě; 36 doba tak daleká] doba daleká ě; 36 brzo] brzy ě; 320, 15 skříňku] skříňku ě.

Str. 321 *Druhý dodatek: Šňupáci*. — NL 16/1 1875 s názvem *Šňupáci*.

322, 15 řekl] řekl ě; 323, 25 pláště] pláště ě, 1.

Str. 325 *Jména*. — NL 1875 s podtitulem *Postní rozjímání. Předmluva a Článek první* . . . otištěny v konfiskovaném čísle z 19/2, pře-tištěny proto znovu s *Článkem druhým* . . . 20/2 (zde s poznámkou pod čarou: „*Předmluvu*“ a „*článek první*“ pojednání tohoto opakuji z *včerejšího*,

konfiskovaného čísla a připojujeme zde článek další), Článek třetí . . . otištěn 25/2.

327, 23 pan Holub] p. Holub *č*; 25 pan Sluníčko] p. Sluníčko *č*, 1, 2, 3; 26 pan Šťastný] p. Šťastný *č*; 328, 28 jmena tak divná] tak divná jmena *č*; 29 knězi] kněží *č*; 330, 28 ochrany] ochranu *č*; 331, 32 nébrž] nýbrž *č*; 333, 1 jmeno] jméno *č*; 13 snad] *není v č*; 15 Gustav, Adolf] jmena Gustav, Adolf *č*.

Str. 334 *Dodatek, po uplynutí téhodne vytištěný. —* NI. 13/3 1875 s názvem *Také o jmenech*.

335, 21 to je jistě] je to jistě *č*, 1; 22 „lovkyně“] „vítězná lovkyně“ *č*; 29 rodiče] rodiči *č*; 37 že už před svatbou — mu byla nevěrna] že mu byla — už před svatbou nevěrna *č*; 336, 15 („pomocníci ušlechtilou“), aby] („pomocníci ušlechtilou“), nebo Rudolfinu („pomocníci slavnou“), aby *č*; 22 „z těch tichých“] „tichá“ *č*; 337, 13 chce-li mně být tedy] chce-li být tedy ke mně *č*; 15 („šťastna“)] („šťastná“) *č*.

Str. 339 DODATEK

Str. 341 *Obrázky v nočním světle. —* V H 1864 cyklus čtyř obrázků, z nichž I. *Po nárožích* z 25/9 1864 zařadil autor do cyklu *Různé postavy*. Feuilletony zde otištěné mají v H pořadové číslice II, III, IV a vyšly takto: I. V obecním dvoře 6/11 — II. Při karbanu 20/11 — III. O Štědrý večer 24/12.

Str. 351 *Pražské obrázky policejní. V* NL 6/5 1868 uzavírá cyklus *Pražských obrázků policejních* (viz poznámku k str. 49) feuilleton XI. *Zakončující idyla. V* NN 26/9 1868 byl otištěn jako samostatná práce, tedy bez označení cyklu, feuilleton *Několik zas minut v policejní strážnici*. Podle látky řadíme tento feuilleton do původního cyklu *Pražských obrázků policejních* a podle toho jej číslováme (XI.), zatím co původní číslování závěrečného feuilletonu měníme na XII.